

EL MERCADER

El despertar d'una nova Barcelona

EL MERCADER

El despertar d'una nova Barcelona

Coia Valls

Barcelona • Madrid • Bogotá • Buenos Aires • Caracas • Mèxic D.F. • Miami • Montevideo • Santiago de Xile

1.ª edició: març 2012
© Coia Valls, 2012
© Ediciones B, S. A., 2012
Consell de Cent 425-427 - 08009 Barcelona (Espanya)
www.edicionesb.com

Printed in Spain
ISBN: 978-84-666-4746-5
Dipòsit legal: B. 2.566-2012
Imprès per LIBERDÚPLEX, S.L.
Ctra. BV 2249, km 7,4
Polígono Torrentfondo
08791 Sant Llorenç d'Hortons

Tots els drets reservats. Sota les sancions establertes en l'ordenament jurídic, queda rigorosament prohibit, sense autorització escrita dels titulars del *copyright*, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment, compresos la reprografia i el tractament informàtic, així com la distribució d'exemplars mitjançant el lloguer o el préstec públics.

A Xulio.

A la memòria dels meus avis, Josep i Magí, hereus de l'astúcia i l'esforç amb què una saga de gegants va aixecar el nostre país.

... les accions perdudes en el temps
que, en caure el llamp, seran il·luminades.

FELIU FORMOSA

Nua els teus peus i sent a la ribera
com cruix la terra dins el líquid fred.
Llavors sabràs el mapa blau de l'aigua.

VICENÇ LLORCA

Inventar un pájaro para averiguar si existe el aire.

ROBERTO JUARROZ

PRIMERA PART

Barcelona, 24 de desembre de 1320

En Jaume Miravall, mercader de la ciutat de Barcelona, va traspasar el llindar de casa seva xop i respirant amb dificultat. No va veure els rams de boix grèvol amb què l'Elvira i la Margarida havien guarnit l'estança, ni va tastar la clarea, el vi amb mel i espècies elaborat uns quants dies abans. Hi havia també un plat de neules tot just sortides del forn i un grapat d'herbes oloroses cremaven a sobre de la taula. L'home, però, semblava aliè a qualsevol signe nadalenc.

Abans de deixar-se caure al banc amb el petit fardell a la falda, les campanes de Santa Caterina i del convent de Sant Agustí anunciaren la missa del gall. Aviat s'hi van sumar amb veu àgil les de la catedral de Santa Eulàlia, orgulloses de la seva primàcia. Cap de les tres persones que ocupaven la cambra va fer cas d'aquella dringadissa.

La dona del mercader i la seva germana havien treballat durant hores perquè el cau del carrer Vigatans on vivien perdés l'olor de ranci. L'extrem nord del barri de la Ribera era un laberint que a penes deixava entrar el sol, la humitat penetrava fins al moll dels ossos. Malgrat tot, l'únic que captava l'atenció dels reunits era el fardell bellugadís i moll que el mercader abraçava.

Per la manera de moure's i el dèbil grinyol que s'endevinava entre els draps, podia ser un cadell. Pensaven que trauria el cap en qualsevol moment i estaven expectants. Aleshores, en Jaume Miravall, amb una delicadesa que sobtava en les seves mans joves

i fortes, va obrir una mica la roba i els va mostrar el nadó. Amb prou feines tenia unes hores de vida. L'Elvira Bovet, la seva muller, va deixar caure el plat de terrissa que eixugava. Una contracció prematura havia fet que es protegís el ventre amb les mans. Mentrestant, la seva germana Margarida perdia la cullera de fusta dins l'olla de Nadal que portava hores al foc.

—Per l'amor de Déu! D'on l'has tret, Jaume?

L'Elvira contemplava la criatura amb el semblant desencaiat. Uns instants després, els seus ulls, oberts de bat a bat, donaven pas a una actitud de súplica. La Margarida, amb les dues mans a la boca, es mirava l'escena unes passes enrere.

En Jaume va entendre que la seva dona mereixia una resposta.

—No podia deixar-lo al carrer.

—Però... —va xiuxiuejar l'Elvira.

—Era dins una senalla, a l'empara de la porta del magatzem. Plovia...

La veu del mercader es va suavitzar, com faria un nen que demana permís per quedar-se un animaló abandonat.

El fill que l'Elvira portava a les entranyes des de feia set mesos la va fer gemegar de nou. Va acaronar la superfície del seu ventre prominent com si el gest pogués tranquil·litzar-lo. L'amenaça de perdre el seu fill s'havia fet present des dels primers mesos d'embaràs i sovint es veia obligada a romandre al llit.

Desconcertada, però també commoguda, es va acostar al nadó que havia portat en Jaume i que cada cop plorava amb més força.

—Està tremolant! Dóna-me'l de seguida! —va dir l'Elvira.

Es va adreçar a la seva germana, la qual encara no havia badat boca, i les dues dones van buscar alguna tela, per abrigar-lo, dins la caixa de fusta on guardaven els draps. La Margarida no es va atrevir a tocar-ne cap dels que ja esperaven el naixement del primogènit dels Miravall.

—Menja alguna cosa, Jaume. Fas mala cara —va dir l'Elvira mirant-lo d'esquitllentes.

Un llamp va fer que la dona es girés en direcció a la finestra. No havia estat conscient fins aleshores que l'espai on es movia

no era privat. Res del que passava entre aquelles quatre parets no ho era, ni tampoc les dels veïns, ni les de cap casa del barri on vivien. Les converses viatjaven sense trobar fronteres i es mostraven intimitats impossibles de preservar. El carrer era tan estret que les teies, a més d'il·luminar-lo, els escalfaven la llar. La claredat va permetre que distingís els ulls d'en Mateu, aquell veí sempre tan incòmode. Va tenir la sensació que la interrogava davant els plors del nouvingut.

—Tot està be, Mateu. No és el que et penses. Encara no ha arribat l'hora.

La dona del mercader va girar els ulls cap al seu ventre, com qui mostra la prova definitiva. Després va tancar els porticons de fusta i va deixar anar sense convicció:

—És tard i la gent encara no ha tornat de missa. Demà de matí anem al convent i que les monges se'n facin càrrec.

—No ho has entès, dona. És un senyal! Ens portarà sort, n'estic segur! És... —Va fer una pausa per escollir les paraules més encertades—: És com un Jesuset!

Mentre la Margarida es feia càrrec de la criatura, l'Elvira li va recordar els plans que havien trenat plegats, el nen que no trigaria a néixer i les dificultats d'alimentar una boca més. Mentrestant, el negoci dels draps, on havien abocat totes les seves esperances, prosperava molt lentament. En Jaume la deixava fer, com si aquell gest formés part del preu que ell havia de pagar.

—No en parlem més —va sentenciar finalment—: Està decidit, es quedarà amb nosaltres.

El mercader va agafar un bocí de pa i es va retirar a la cambra on dormia el matrimoni.

—Vés-te'n amb ell. Tu també necessites descansar —va dir la Margarida mentre bressolava el nadó per fer-lo callar.

L'Elvira estava dreta i la pal·lidesa del seu rostre s'havia accentuat. De seguida es va estirar al costat del seu espòs. Malgrat que no van ser capaços d'agafar el son, cap dels dos va dir ni una paraula. Com si els separés un abisme invisible, escoltaven les al·bades dels qui sortien de la missa del gall, barrejades amb els plors del petit.

Les dues germanes no havien passat una estona filant, tal

com manava la tradició en aquella nit santa. Deien que donava bona sort, potser hauria capgirat el malson que s'havia presentat de sobte.

La dona del mercader va recordar el seu primer Nadal a Barcelona. Tot just acabava de fer vint anys, tres menys que en Jaume. Eren feliços malgrat la incertesa que planava sobre els futurs negocis d'en Jaume, poc més que esperances bastides a través de converses inacabables.

Aquell Nadal, un any enrere, la parella havia anat fins a la platja on cap mariner s'atrevia a sortir a la mar. Els feia por destorbar els qui havien mort a les seves aigües i es deia que celebraven la missa del gall entre les ones. Agafada de la mà d'en Jaume, contemplaven la baixada en colla dels camperols fins a l'església parroquial. Els càntics per espantar els esperits es barrejaven amb la claror de les torxes.

De sobte, un tro va fer tremolar el cel i la va tornar a la realitat. La seva germana cantussejava una melodia, la mateixa amb què la mare les feia dormir. Que lluny quedaven els dies a Reus, el seu poble, amb la casa plena de donetes a l'espera del nen que mai no va arribar!

Un fill. Desitjava amb tanta força donar un fill al seu espòs! No es podia treure del cap com en Jaume mirava aquella criatura que havia vingut a espatllar-ho tot. No, no podia ser que l'hagués trobat al carrer. Si només era un desconegut, d'on li havia sortit aquella tendresa acabada d'estrenar? La veu el delatava, i les seves paraules, «Es quedarà amb nosaltres», encara li repicaven molt endins.

L'Elvira va apagar la llàntia d'oli amb decisió, com si fos capaç d'apartar els pensaments que la turmentaven. Malgrat que sobre la cortina es projectava l'ombra de la Margarida amb el nadó en braços, la seva respiració es va anar compassant. I aleshores va notar l'alè tebi d'en Jaume al clatell. Li hauria agradat girar-se, mirar-lo als ulls i escoltar que res no havia canviat. Però no s'hi va atrevir.

La por la paralitzava.

Barcelona, 28 de desembre de 1320

Només havien passat tres dies des de la nit de Nadal, però la ciutat ja recuperava el pols que li era propi. El soroll dels carrers tornava a fer-se present des de molt d'hora i envaïa els espais d'una manera indefugible. Malgrat que l'hivern era dur i especialment plujós, la majoria dels habitants del barri no es podien permetre gaires celebracions. En Jaume Miravall tampoc.

Es va aixecar amb molt de compte per no molestar el son de l'Elvira. El seu estat el preocupava des de feia dies. L'embaràs era complicat i tots dos desconfiaven de les llevadores que l'havien vist fins aleshores. D'altra banda, ell no havia dormit gaire, ocupat a pensar la manera de fer més diners amb l'activitat que portava a terme des de feia mesos.

En obrir la cortina que comunicava amb la resta de la casa, en Jaume va veure que la seva cunyada dormia amb l'Abelard als braços. S'ho mereixia després de passar gairebé tota la nit vetllant i li estava agraït per fer-se càrrec del nadó, sobretot després que l'Elvira tingués aquella reacció de rebuig que provocava que l'ignorés la major part del temps. Malgrat tot, considerava la Margarida com una intrusa en l'aventura que els havia portat des de Reus fins al cor de Barcelona.

Potser no havia estat una bona idea portar-lo a casa, però tampoc no havia tingut cap altra opció. Ara tocava treballar de valent, esperar que amb el naixement del seu propi fill l'Elvira es

calmés i, sobretot, que deixés de patir aquells dolors que la posaven al llit.

En sortir al carrer Vigatans es va trobar l'enrenou de cada dia. En Mateu, el forner que ocupava la casa del davant, semblava no descansar mai. Des de bon matí, la major activitat del carrer es concentrava a la seva botiga. S'hi va aturar un moment amb el desig de flairar aquella aroma de pa covant-se que li tornava la vida, però tampoc aquest regal li va ser atorgat. El tuf barrejat de peix i alls el va posar de nou en moviment.

Els nens que vagaven pel barri i nombrosos captaires es reunien pels voltants i qualsevol discussió acabava amb raons i batusses. En Jaume sabia que alguns d'ells podien arribar a comportar-se de manera molt violenta i els evitava. Va pensar que no voldria això per als seus fills i, de sobte, es va sentir atabalat per la magnitud que, gairebé d'un dia per l'altre, havia agafat la seva família amb aquella incorporació sobtada.

Després es va escapolar ràpidament per dirigir les seves passes en direcció al carrer dels Cotoners. No sempre escollia aquell camí. Des que s'havien instal·lat a Barcelona tenia per costum copsar el pols de la ciutat; la juxtaposició de veus, aromes i colors sovint formava part de les seves converses amb l'Elvira, la qual, molt més tancada en l'àmbit domèstic, rebia les seves opinions amb sorpresa.

En Jaume gaudia del bullici que trobava al carrer Argenteria durant les primeres hores del dia i de la vida una mica diferent que es respirava al carrer Montcada, menys abocada a l'exterior, més privada. Alguns nobles i comerciants s'hi construïen cases que més mereixien ser esmentades com a palaus; de vegades es quedava embadocat davant la perícia dels mestres d'obres o l'elegància dels cavalls que sortien d'algun pati. Però el que de veritat el fascinava era aquell silenci que sortia d'algunes cases principals i l'embolcallava, com si fos una invitació o, potser, un retret.

S'havia proposat no perdre gaire temps travessant el barri de la Ribera. Volia arribar al més aviat possible a la platja i veure si trobava alguns dels captaires que l'ajudaven en les seves recerques. Li havien comunicat l'arribada d'un vaixell carregat de draps i espècies procedent de Gènova i esperava aconseguir-ne

una quantitat suficient per vendre-la després als seus principals clients.

No li havia resultat fàcil aconseguir compradors fidels, com no ho era gens disposar de les mercaderies que els poguessin interessar. Dos anys enrere, la primera vegada que havia visitat la platja, havia entès les dificultats que comportava partir del no-res. S'havia hagut d'enfrontar a l'hostilitat dels altres mercaders i a la por i els dubtes barrejats amb menyspreu dels criats que servien d'intermediaris a les cases principals. A poc a poc, però, establint percentatges mínims que també permetessin guanyar alguna cosa als servents, se n'havia sortit. Es deia que hi tenia molt a veure la seva aparença pulcra i sense nafres, l'educació i el respecte que demostrava.

Al capdavall, la seva tasca havia consistit a organitzar una de les activitats que més baixa consideració tenien a la ciutat. En Jaume havia anat a la recerca dels sobrants que els grans mercaders deixaven abandonats o regalaven a canvi d'una mica d'ajuda. Ja hi havia gent que es dedicava a recuperar la pols de les espècies que es perdia durant les transaccions, o la roba defectuosa o estripada que els rics no volien. Ell s'havia limitat a escollir uns quants dels captaires que tenien més ganes de treballar i pagar-los prou perquè la feina els compensés. El tracte els devia convèncer, atesa la fidelitat que li demostraven. A més a més, la irrupció d'en Jaume en el negoci havia fet minvar la desconfiança de tots els implicats.

Aquella activitat, que havia començat amb uns guanys molt baixos, li va donar l'oportunitat de conèixer gent disposada a pagar-li menys del que la mercaderia costava al mercat. Així havia trobat la Blanca de Clarà, però encara no sabia si aquesta relació li portaria més problemes que avantatges.

Només arribar a la platja, en Jaume Miravall va contemplar la mar calma i en va respirar la flaire salobre. Després, va pujar a la barca vella que havia comprat feia uns quants mesos i va convidar a seguir-lo alguns dels seus homes. El seu prestigi anava creixent i pensava que havia arribat el moment de fer tractes més profitosos. Aquesta vegada calia no decebre el seu grup de captaires, que ja començaven a esdevenir una petita institució. De

cap manera es podia permetre deixar-ho córrer i que algun mercader, més experimentat, els espatllés el negoci.

El vaixell genovès havia fondejat la nit passada a la barra de terra que es coneixia com «les Tasques». L'absència de port a la ciutat així ho reclamava. Era aquell espai sorrenc lleugerament elevat el que acollia les naus que arribaven a Barcelona. El mercader no volia perdre l'oportunitat de ser-hi present.

La celebració del Nadal va ser un veritable infern a casa dels Miravall, com també els dies següents. La primera dida contractada per la Margarida va marxar renegant i escopint al terra. El nadó no va voler aferrar-se al pit d'aquella donassa de cabells greixosos. Potser perquè l'olor de llet agra ja s'havia fet present a l'estança molt abans d'oferir a l'Abelard l'enorme mamella suquejant.

—Què s'ha cregut aquest mocós escarransit? N'he criat molts, de pardals com tu! Agafa-t'hi, malparit!

Presa per la ràbia, ho repetia una vegada i una altra, mentre el nadó seguia plorant i negant-se a fer allò que se li imposava per la força. Però no va ser fins que la Margarida va mostrar-li un gibrell amb aigua i un drap de lli, suggerint-li que es rentés, que la dida va desfermar tota la seva còlera.

—Però què us heu cregut, vosaltres? Per dos sous que em doneu! Potser esperàveu que fos una dama de la cort qui us allestés aquest merdós?

Tampoc no van tenir més sort amb la Simona, una noia esquàlida que amb prou feines podia criar el seu fill, i a la qual van acabar alimentant de pena que els feia.

Els plors del petit, a qui el mercader, sense més explicacions, havia anomenat Abelard l'endemà mateix de portar-lo a casa, es feien eterns. Així, els primers dies van ser d'un gran neguit per a les dues germanes. En Jaume marxava com sempre molt d'hora i tornava amb el sol post, de vegades sense cap bona notícia per explicar. Al tercer dia, els crits inacabables van començar a clavar-se de manera permanent al cervell dels Miravall.

La Margarida s'afanyava a buscar tot tipus de remeis. Tan aviat feia un fardellet amb sucre perquè l'Abelard el xuclés, com

anava a la recerca de camamilla per preparar-li una infusió amb aigua calentona. Un cop filtrada, s'hi deixava caure un rajolí a la boca, però el nadó l'escopia sense aprofitar-ne ni una gota. En un moment de desesperació, fins i tot li va posar la roba del revés, tal com li va aconsellar la mare del seu veí forner. Potser algú li havia llançat un malefici i valia més assegurar-se'n.

Malgrat tots els intents, però, l'Abelard seguia plorant i perdent pes davant els seus ulls.

La presència a les Tasques d'en Francesc Massip, un dels mercaders més prestigiosos de la ciutat, va complicar molt les aspiracions d'en Jaume amb els genovesos. Ja se li havia enfrontat alguna vegada i coneixia el menyspreu amb què tractava tothom. En Massip era un home experimentat, sempre envoltat de sequaços disposats a tot.

El fet que no li agradés regatejar, ni amb la mercaderia pròpia ni amb l'aliena, li havia atorgat fama d'home seriós i complidor, però pel darrere tots deien que era un garrepa i que els seus treballadors l'odiaven. A un d'ells, el Coix de Blanes, no li importava parlar amb l'home jove i net que el seu amo feia expulsar de la seva vista només aparèixer.

—Hola Coix. Què expliques? —a en Jaume no li agradava aquell malnom, però ningú no en sabia cap altre.

—Hola, Jaume! Em penso que no arribes en bon moment. Avui té un humor de mil dimonis.

—Què ha passat? Se li ha mort algú?

—Ni la mare se li ha mort! I ja veus que bé podria ser, per l'edat que deu tenir. —El Coix va mirar de reüll cap al lloc on es feia el negoci i després va agafar en Jaume del braç fins que es va sentir segur darrere d'un grup de mariners—. S'ha empenyat d'allò més, aquest matí. L'any passat va desar molts litres de vi als magatzems perquè el preu no era prou alt com per doblar el que li havia costat. Quan ha anat a recuperar-lo, i sembla que ja el tenia venut, s'ha trobat amb els barrils plens de vinagre.

—Potser no estava en el lloc adequat. O ja li van vendre avinagrat, que no sols s'han de tastar les mostres que et dóna el ve-

nedor —va respondre en Jaume, distret amb la discussió que semblava haver-se establert a sota mateix de la galera.

—També saps de vins, tu? Bé, bé, potser arribaràs lluny. Si és així no oblidis que jo seria un bon soci; tinc experiència i ja n'estic fins al capdamunt de netejar els mocs a aquest sàtrapa.

—Ho faré, no en tinguis cap dubte. Però mentrestant deixa'm esbrinar què es cou avui.

—No aconseguiràs ni acostar-t'hi, però no serà perquè jo t'ho impedeixi.

El Coix de Blanes es va retirar unes passes i va fer petar la xerrada amb alguns mariners en un idioma que en Jaume desconeixia. Ja li havia manifestat en altres ocasions el seu desig de treballar plegats, però sempre es malfiava dels homes que tenien la seva facilitat de paraula. De moment no volia cap més ajudant que els seus captaires habituals i no li agradava perdre el temps amb xerrameques.

Va fer senyals als seus homes perquè mantinguessin les distàncies, però ell va caminar fins al grup negociador i es va quedar a uns quants pams del mateix Massip. Aquest va aixecar la mà i l'hi va posar al pit fins que en Jaume va recular.

—En el preu estem d'acord —va dir el comerciant genovès—, però no sé com us emportareu tota la càrrega. No teniu prou barques i nosaltres no estem disposats a quedar-nos gaire temps.

—Ja sé que no voleu pagar ni un sou del tribut que imposa el Consell per comerciar a la ciutat —va respondre en Massip amb sorna—, però heu d'esperar que fem els viatges necessaris, si no és així no hi ha tracte.

El genovès va mirar al seu voltant, com si demanés parer als seus mariners, però ningú va badar boca i ell semblava dubtar. A la fi, va dir amb fermesa:

—Potser haurem de parlar amb un comprador més eficient. M'han avisat que a un tal Josep Trenós també podria interessar-li la càrrega.

Quan va escoltar el nom del seu principal competidor, en Francesc Massip va posar cara de pomes agres, potser més que el vi perdut per la seva avarícia. En Jaume va entendre que era el moment de dir la seva.

—Jo tinc una barca. És vella, però aguantarà, i els meus homes són eficients com el que més.

—Pretens ajudar-me? —va respondre el vell mercader després de mirar de manera despectiva la colla de desemparats que portava en Jaume—: Escolteu tots... En Jaume Miravall, el mercader dels captaires, ens vol fer la feina.

—No sé quin és el problema —va respondre en Jaume—: Us ajudem i, a canvi, ens emportem una mesura de cada sac. Després podeu vendre la mercaderia una mica més cara. No hi perdeu res, perquè ja ho feu habitualment.

Els homes d'en Massip van riure ara amb més força i aquest es va revoltar. Mentrestant, unes barques s'acostaven en gran nombre a les Tasques i el vell mercader no va tenir cap dubte de qui es tractava. Era en Trenós, potser l'únic de la ciutat capaç d'espatllar-li el negoci.

—D'acord —va dir mirant enfurismat en Jaume—, però no més obtindreu mitja mesura per sac.

En Jaume no ho va dubtar ni un instant. No sabia quants eren els sacs que haurien de transportar, però fos com fos tindria alguna cosa per oferir als seus clients després de dies sense aparèixer per les principals llars que li compraven. Va donar ordres als seus homes i es van posar en marxa sota la mirada vigilant del Coix de Blanes, el qual somreia sense pudor unes passes enrere.

Barcelona, 29 de desembre de 1320

L'hivern convidava a quedar-se tancat a casa, a cobrir qualsevol entrada d'aire perquè l'ambient gèlid que s'havia anat formant aquell Nadal no envaís l'espai familiar. Malgrat això, i malgrat també que l'estat de l'Elvira continuava preocupant-lo, en Jaume va fer el cor fort i va buscar les sabates de pell que havia deixat prop de la màrfega. Estaven fredes igualment i molt rígides, però sempre era millor que el terra congelat de primera hora del matí.

Amb molt de gust s'hauria quedat prop del cos càlid i inquiet de l'Elvira, però hi havia dues raons molt poderoses per posar-se ben d'hora a la feina. D'una banda, tant la seva família com els homes que l'havien ajudat a carretejar les compres d'en Massip no tindrien una bona entrada d'any si no aconseguia vendre la part que els havia correspost. De l'altra, en Jaume havia passat gairebé tota la nit despert i atent a qualsevol soroll. Sabia que aquella mena d'informació corria fàcilment per la ciutat i la casa del carrer Vigatans podia ser qualsevol cosa menys segura, sobretot si la cobdícia d'alguns lladregots de Barcelona es posava en marxa.

Va agafar l'espasa curta que sempre l'acompanyava, aquella nit no li havia tret l'ull de sobre. Després va creuar el carrer fins a l'obrador d'en Mateu. El forner el va rebre de bon humor.

—Bon dia, Jaume! Què hi ha? Vols una mica de pa blanc? No sempre en tinc, però ahir els Mitjavila em van donar un saquet de blat i he pogut estalviar-ne una mica.

—Gràcies, veí. A l'Elvira potser li farà il·lusió. Porta uns quants dies molt amoïnada i l'embaràs no va gaire bé—va respondre el mercader mentre atrapava aquella olor que el feia reviure.

—Però noi, deixa'm que t'ho digui, si més no perquè tinc uns quants anys més que tu. Això que li has fet de presentar-te a casa amb un nadó, en el seu estat...

—Et deixo dir el que vulguis, però no m'agrada que es fiquin en la meua vida, Mateu. Ja ho saps.

—D'acord, d'acord. Ho sé i ho respecto, però també penso que és una bestiesa, en fi...

En Jaume no va respondre. Acostumat a aquelles sortides de tot del forner, procurava mantenir-lo a ratlla. Malgrat tot li va saber greu començar així la conversa quan, al capdavant, el seu objectiu era demanar-li el mateix favor d'altres vegades. Va decidir no esperar més per plantejar-li la qüestió.

—Mateu, necessito el teu carro. Només serà per unes hores. Al migdia te'l podré tornar.

—Ui, el carro avui està difícil, amic meu—va respondre el forner fent-se pregar—: He de sortir a fer el repartiment i tinc uns quants encàrrecs que no admeten demora.

—Sé que et plantejo un problema, però et puc oferir alguns dels homes que treballen amb mi. Ells faran la feina. I, Mateu, escolta'm, tinc un bon material per vendre, però no podré fer-ho si no el puc transportar.

—M'ofereixes els teus homes! Vols que deixin de comprar-me pa als meus clients? Només de veure'ls cridaran els guàrdies, en algunes de les cases que han d'anar.

—Exageres. Et donaré els millors. Jo, amb un parell o tres dels joves perquè tinguin cura de la mercaderia mentre faig les vendes, ja en tindrè prou. A més, aquesta vegada serà diferent. Si aconseguixo vendre tot el que vam treure del vaixell genovès, em compraré un carro propi, més nou, i si vols el podrem compartir.

En Mateu se'l va quedar mirant amb aquella cara de malfiar-se de tothom que tant disgustava en Jaume. Devia saber que en Francesc Massip havia acomplert la seva part del tracte i segur que havia olorat les espècies que desava a casa. Al forner no se li escapaven aquelles coses i la ciutat era com un llibre obert.

Finalment va acceptar i en Jaume es va afanyar a carregar els tres sacs al carro, un amb sucre i l'altre més petit amb pebre, tot i que no semblava de gaire bona qualitat. El tercer eren draps genovesos que potser podria vendre a bon preu. En Massip no trigaria a distribuir el seu material al mercat i, si esperava molt, els criats de les cases principals ja haurien fet la compra de cap d'any.

—I aquell pa que m'oferies? —va demanar el mercader abans de marxar definitivament.

—No et passa res per alt, oi?

En Jaume va somriure i, amb un parell d'homes dels que més imposaven al darrere i un altre tirant del carro, va baixar pel carrer Argenteria. Estava content perquè havia separat unes quantes teles de colors per si l'Elvira volia fer algun barret. En sabia molt de fer-ne, tot i que l'embaràs semblava haver vençut també aquesta il·lusió que havia viatjat amb ells des de Reus.

Sempre que baixava pel carrer Montcada tenia la sensació que aquell i no cap altre era el lloc que els pertanyia. Creuava el barri de la Ribera en perpendicular fins a la plaça del Born i ja es trobava al nucli central de la Vilanova del Mar, l'espai a recer de l'antiga muralla que s'havia anat habitant des del segle XI. Les sèquies i rieres d'aquell tros de terra passaren a ser una part important de la ciutat quan el comte Ramon Berenguer hi havia atorgat terrenys a alguns prohoms, entre ells en Guillem Ramon de Montcada.

Això, si més no, era el que explicaven els més vells, i a en Jaume li agradava escoltar. Durant els darrers anys, el carrer Montcada era ple d'activitat. Els Mitjavila, els Cervelló i els Savall, entre d'altres, hi construïen les seves residències, i altres famílies ja s'hi havien instal·lat després de reformar antics casalots.

En Jaume va deixar aquells pensaments de costat. Hauria de treballar molt encara si la seva aspiració era portar la seva família fins a aquell carrer. Va trucar a les primeres portes i, gràcies al fet d'oferir els productes a un preu molt per sota del que costarien al mercat, va fer les primeres vendes. No li quedaria gaire res després de repartir-ho entre els seus homes i de comprar el carro promès, una idea que li rondava pel cap des de feia dies. Però n'hi

hauria prou per passar un Cap d'Any sense ensurts i perquè el petit Abelard tingués una bona dida.

Va passar de llarg per davant de la casa dels Clarà. El pare de la Blanca, en Dalmau Clarà, li havia deixat molt clares les seves condicions. L'ajudaria si es feia càrrec del nen i s'oblidava de la seva filla, però seria ell qui marqués els temps, ell el cridaria quan tingués alguna cosa per oferir-li. Aquest era el tracte i en Jaume estava disposat a respectar-lo.

Es va aturar amb decisió davant el casalot dels Cervelló. El seu criat sempre l'havia tractat bé i fins i tot el mateix Gonçal Cervelló el saludava amablement quan feia algun negoci dins els seus murs. Va contemplar la façana amb admiració, potser perquè li agradava aquella galeria porxada superior que coronava els dos pisos. Quan va trucar a la porta, el vell criat els va fer passar amb carro i tot fins al pati central, on tenien per costum atendre els comerciants que subministraven la casa.

En Jaume Miravall va aturar el pas i, sense remei, va tancar els ulls. Una intensa olor de gessamí el va trasbalsar. Va sentir com se li estarrufava la pell i se li disparaven els batecs del cor. Aquell era el perfume que desprenia la Blanca per tots els porus. L'aroma d'una flor vinguda de lluny, fràgil a la vista però subjugant sense remei.

—Hola Jaume! —va dir el criat afable, tot i que vigilava de reüll els moviments dels qui acompanyaven el mercader—: Que ens portes alguna cosa especial, avui?

—Això crec, senyor. Encara tinc unes quantes mesures de pebre que han vingut directament des d'Alexandria en un vaixell genovès. El seu estat és excel·lent —en Jaume, fent un esforç per deslliurar-se de l'embruix que li provocava aquella fragància, va remarcar el lloc de procedència, un nom que formava part dels seus somnis quan pensava en els seus futurs viatges.

—Deu ser pebre blanc, doncs. Bé, et compraré el que portis. A la senyora de la casa li agrada molt el pebre amb la carn, i suposo que en farem una gran quantitat. Tindrem convidats aquests dies.

—Gràcies. He reservat el que em semblava més fresc fins a arribar aquí. Però també tinc algunes teles que farien feliç a una reina. Potser la senyora hi estaria interessada.

Després de les paraules d'en Jaume, el criat es va quedar pensant. Li va donar ordre que esperés i va pujar per les escales que conduïen al primer pis. En Gonçal Cervelló no va trigar a presentar-se amb un llibre a les mans.

—El meu criat m'ha dit que portes teles genoveses, mercader. Potser anirien bé per a un regal que vull fer a la meva esposa. —En Cervelló es va plantar davant del carro sense més preàmbuls, no semblava que fos gaire amic de circumloquis.

—Res em faria més feliç que complaure-us —va dir en Jaume mentre anava escollint les teles que creia més senceres, però sense treure els ulls del llibre que portava el cavaller.

El noble es va mostrar satisfet amb la mercaderia i va donar ordres al seu criat perquè pagués el que en Jaume considerés just. La seva disposició i confiança van animar el mercader.

—Em permeteu que us faci una pregunta?

—És clar que sí, sempre que estigui a les meves mans respondre-la.

—Perdoneu la meva curiositat, però he vist que heu interromput la lectura per culpa meva, i us agraeixo molt la deferència. M'agradaria veure el llibre que porteu, si no és molta molèstia.

—T'interessen els llibres, mercader?

—He sentit a dir que un home amb les meves aspiracions ha de ser també un home instruït.

—Doncs has sentit bé. Pel que jo sé, no és possible fer fortuna en aquest món sense tenir un ampli coneixement del saber que atresoren els llibres. Aquest és un *Salteri* —va dir posant-lo a les mans d'en Jaume—, però també en tinc d'altres que et podrien interessar, com ara una Bíblia i un llibre d'hores.

—Què pot valer un llibre com aquest? —va preguntar en Jaume mentre passava els fulls amb gran delicadesa, evitant tocar les il·luminacions que els adornaven.

—Potser uns trenta sous, no gaire si tenim en compte la saviesa que conté.

—Amb trenta sous la meva família pot viure un mes. És una quantitat important per a mi.

—Em sap greu que no te'l puguis permetre, però es poden

trobar llibres a més bon preu. Si vols et puc donar l'adreça del jeuu que me'ls proporciona. Pel que sé també hi podràs trobar llibres de comptes, que suposo que t'anirien bé per al teu negoci.

En Jaume anava a respondre que sens dubte seria així quan van trucar a la porta del casalot. El criat es va apressar a obrir-la i tot seguit va aparèixer un dels homes d'en Jaume amb el rostre desencaixat. El mercader va tornar el llibre al senyor de la casa i va fer cap a l'entrada sense pensar-s'ho dues vegades.

—Què passa, Felip? Què són aquestes presses?

—És... És l'Elvira! —va dir l'home nerviós i quequejant.

—Com que l'Elvira? Què vols dir?

—M'han ordenat que vingui corrents a avisar-lo. No sé més, jo...

—Em permetreu que deixi el carro sota el vostre sostre, Senyoria? No sé què li pot haver passat a la meva esposa.

—És clar que sí. Aquí el trobaràs quan tornis.

A penes va donar les gràcies, en Jaume va córrer carrer Montcada amunt. Pel camí es va encomanar a Déu Nostre Senyor. Tanta era la dimensió del seu neguit que no va parar esment que els seus homes el seguien de molt a prop.

Els crits d'auxili que llançava la Margarida des de la finestra van quedar esmoreïts per l'aldarull d'una batalla campal, a sota mateix de casa seva. Poc després, en fer-se càrrec de la desesperació de la dona, els que es barallaven van adonar-se que alguna cosa passava a casa d'en Jaume Miravall. Aleshores, la veu desfeta de la cunyada del mercader es va tornar més clara. Els sanglots que l'acompanyaven van concentrar-se en un sol propòsit: enlairar-se per sobre de tots i de tot, fer-se sentir costés el que costés.

—Per l'amor de Déu, feu venir la llevadora!

En veure que un brivall sortia corrents en la direcció indicada, la Margarida va tornar a l'estança on la seva germana es desfeia en gemecs.

—La llevadora ja és de camí, tot anirà bé. Tot anirà bé...

L'hi repetia una vegada i una altra amb els ulls clavats en aquella barreja d'aigua i sang. El líquid s'escolava entre les cames

obertes de l'Elvira i anava xopant la màrrega. Per primera vegada els plors de l'Abelard no absorbien tota l'atenció de la Margarida. La dona corria a la finestra, feia un cop d'ull, i tornava de seguida a la cambra. Eixugava la suor del front de la seva germana, guaitava l'aigua que ja bullia en dos perols al foc, i s'abocava de nou al carrer a l'espera d'auxili. Després, besava amb desesperació un escapulari de la Verge de la Misericòrdia, patrona de la seva ciutat, que sempre portava penjat del coll.

—Aguanta, Elvira, aguanta. No pot tardar! —deia, amb més esperança que convicció.

Però la dona del mercader, agafada a les corretges d'aquell matalàs de llana que havien transportat des de Reus, esbufegava sense control.

Algú pujava les escales a corre-cuita. La Margarida es va estranyar que la llevadora anés tan lleugera i va anar fins al replà.

—Jaume!

—Què ha passat? —va demanar sense aturar-se a rebre cap resposta—: On és la...

—La llevadora és de camí —el va interrompre la Margarida de manera accelerada—. Tot ha succeït de cop, res no feia pensar... Encara no estava de vuit faltes!

Però el seu cunyat no la sentia. Va creuar l'estança i en observar l'estat de l'Elvira es va recolzar a la paret amb semblant desencaixat, incapaç d'arribar fins a la capçalera.

—Aquí només fa nosa, aparti's!

La veu de la llevadora, que venia acompanyada d'una altra dona més jove, va anar seguida d'una empenta que el va fer trontollar. Després tot van ser entrades i sortides, crits demanant aigua, tovalloles i més espelmes per il·luminar la cambra. En Jaume restava mut amb l'Abelard als braços, intentava que deixés de plorar sense cap mena d'èxit. Els planys i els ofecs de l'Elvira es barrejaven amb les ordres apressades d'aquelles dones. La Margarida resava mentre feia una barreja d'hisop, arrel de lliri, orenga i herba gatera. Després la va embolicar amb llana, tal com li havien ordenat. La llevadora de més edat assegurava que, un cop dipositada a la vagina, ajudaria a calmar els dolors del part.

L'Abelard seguia plorant sense consol, aliè a tot el que succeïa en aquella estança del carrer Vigatans.

—Jaume, Jaume! —en Mateu cridava des de la finestra del davant.

El mercader va veure que li apropava un petit embolcall lligat a un bastó. Va recórrer els pocs metres que els separaven i el va mirar estranyat.

—És per a la teva dona, agafa-ho!

En Mateu es va adonar que se'n malfiava i va insistir en un tom més baix.

—La meva mare ha ajudat a portar molts nens a aquest mal·leït món i això —va dir assenyalant el present— sempre li ha servit de gran ajuda. M'ha dit que les hi has de posar sobre el ventre.

Unes arrels d'alfàbrega van endolcir l'ambient, enrarit per la sang i la humitat. En Jaume les va donar a la seva cunyada amb les instruccions pertinents i la dona va desaparèixer un altre cop rere la cortina.

—Feu-lo callar, si us plau. No ho suportó més, que calli! Vull que calli! Que calli d'una vegada! —va cridar l'Elvira davant el plor insistent de l'Abelard.

La Margarida va agafar el sucre que tenia embolicat amb una tela fina i el va entaforar a la boca del menut. Després, mentre s'apartava els cabells enganxats al rostre per la suor, va demanar a en Jaume que marxés amb el nen.

El mercader va dubtar. Finalment, davant dels crits continuats de la seva dona i la impotència de no saber com tranquil·litzar el menut, es va dirigir cap a l'escala. No havia baixat més de tres esglaons que un xiscle el va traspasar de dalt a baix. Va tornar enrere i la Margarida se li va tirar al coll amb un atac d'histèria. Rere la cortina es va fer un breu silenci.

—És mort! És mort! —repetia, trastornada, la seva cunyada.

En Jaume va córrer la cortina amb gest enèrgic sense dubtar-ho ni un moment. La pal·lidesa de l'Elvira era extrema, però pan-teixava. A sobre del seu pit jeia un infant escanyolit i violaci.

—Fill! —va ser l'únic que va ser capaç d'articular el mercader.

Després van alternar els banys d'aigua freda i calenta per intentar tornar-lo a la vida, cops al cul de cap per avall i qui sap quantes operacions que només s'atrevien a mirar de reüll. Res no va funcionar, ni tan sols els grans de pebre que les llevadores portaven a la mà mentre recitaven una oració i als quals atribuïen nombrosos miracles.

El mercader va sentir que les cames li feien figa amb la forta sentor de sang i aquelles dones arremangades tenyides de vermell... El seu cos es va afluixar i l'Abelard, que encara duia als braços, va caure sobre una palangana on havien dipositat el cordó umbilical del seu fill. Aleshores va tenir lloc el miracle. Davant la incredulitat de tots els presents, aquell nen que l'Elvira feia l'impossible per ignorar en va ser l'artífex.

Al fort soroll que va provocar l'impacte, s'hi va afegir el xiscle esfereïdor del nadó. Mentre la Margarida, amb l'espant pintat al rostre, es disposava a recollir la criatura, un plor més dèbil feia acte de presència a la llar dels Miravall. Era en Narcís, qui per fi s'aferrava a la vida.

Un rere l'altre van fer-se el senyal de la creu sobre el pit.

La mateixa llevadora va batejar el fill dels Miravall. L'Església autoritzava a fer-ho si hi havia motius per pensar que l'infant podia morir. Un vòmit que ningú no havia previst li va fer obrir els ulls després d'aquell primer plor. L'Elvira feia mesos que parlava del naixement d'un nen que portaria el nom del seu avi, Narcís.

—Sembla un senyal —va sentenciar la Margarida—: Narcís, el que dorm.

Hores més tard, quan la dona del mercader es va sentir amb forces, va mirar de donar-li el pit, però el nen estava massa dèbil per xuclar.

Mentrestant, l'Abelard, als braços d'en Jaume, rebutjava un cop més el corn de mamar. L'home va canviar en diferents ocasions el pergamí que complementava aquell corn de vaca, va fer l'orifici més gran i hi va dipositar la llet de la tercera dida contractada. Res no va funcionar.

En caure el dia, el mercader va posar com a excusa que en Mateu reclamava el seu carro i va abandonar casa seva. Volia alliberar-se per una estona d'aquell malson d'anades i vingudes apresades. El garbuix d'emocions li oprimia el pit, notava com si li faltés l'aire. Per uns moments va tenir la certesa que la mort vindria a arravatar-li el que més estimava.

L'Elvira i els nens encara no estaven fora de perill, però necessitava pensar que el pitjor ja havia passat. Es va asseure una

estona a la porta de casa, com si es volgués convèncer que la dama negra de la falç havia estat vençuda.

Poc després va dirigir d'esma les seves passes fins al carrer Banys Vells on va trencar en direcció al carrer Montcada, però se'n va penedir a l'instant. Li vindria bé caminar una mica. Emparat per la seva capa de llana i el seu barret, que es va entaforar fins a les orelles, va enfilar en direcció a la platja. Potser no era el lloc més segur, però era la seva segona casa.

A partir de la posta de sol tothom es tancava a la vora del foc i la família. Les portes de la muralla protegien dels perills que venien de fora, però en Jaume sabia prou bé que sovint el mal s'amagava dins la ciutat. El mal feia estada en la gent menys afavorida, a qui la gana enterbolia la voluntat, però també tocava de prop els poderosos, enverinats per la cobdícia.

El mercader mirava les clarors trèmules que mostraven les finestres a les cases humils de la Ribera. Qui més qui menys tenia un plat calent a taula i una història per explicar. L'entorn de l'església dels pescadors, que somiava a ser la catedral del mar, ja s'impregnava d'aquella sentor de sal que l'animava a mercadejar a trenc d'alba.

Un somriure va aparèixer tímidament als seus llavis en recordar una vella filadora. Feia tan sols unes quantes setmanes que havia mort i havia estat una de les primeres persones que havia conegut en arribar a la ciutat. Encara la veia asseguda al pedrís, on havia passat els darrers anys de la seva vida. Filava teixits que després venia als mariners i sovint també en regalava als nens que vagaven mig nus o amb parracs pudents. Ella encara anomenava Santa Maria de les Arenes aquella petita església romànica que la gent de mar volia convertir en un nou edifici que rivalitzés amb la catedral de Santa Eulàlia. La llenca de sorra que s'estenia prop dels seus dominis era l'escenari de molts tractes, i maltractes també. La seva Senyora vigilava i protegia els que s'hi aplegaven. A en Jaume el confortava aquesta reflexió en el fer i desfer de cada dia.

Algú batia ous en una casa propera. Aquell soroll rítmic que s'escolava per la finestra el va portar de nou a la seva realitat i li va despertar la gana. Feia hores que no havia menjat. Va sentir que les cames li feien figa. Sovint duia un rosegó de pa en una bossa

que penjava del cinturó, però amb les presses l'havia oblidat a sobre de la taula.

Els carrers eren buits i només la faldilla groga d'alguna dona de mal viure posava color al seu pas. En travessar el carrer de l'Espaseria, li va venir a la memòria el seu amic Bernat, el ferrer. L'havia trobat mentre corria en direcció a casa seva alertat per notícies confuses i l'havia deixat amb la paraula a la boca. Ara els cops de martell devien dormir i les espases devien jeure inertes a l'espera del nou dia. Es va aturar a ran de platja. Què li oferiria a ell, la sortida del sol?

El mercader s'havia abandonat als seus pensaments. Si l'Abelard moria, el futur no era possible. Com podria sortir d'aquell forat? Què se'n faria de la promesa que en Dalmau Clarà li havia fet, assegurant-li protecció? Malgrat tot, hauria de tirar endavant. En decidir anar-se'n a l'aventura i abandonar el que tenien ho havia promès a l'Elvira. Ella hi va confiar a ulls clucs i ell... Ell s'havia deixat endur i ara en pagava les conseqüències. Com diria a la seva dona que, malgrat tot, l'estimava? Li faltava valor per mirar-la als ulls. No volia descobrir com el seu secret la feia desgraciada. Aleshores se sentia mesquí i la ràbia li pujava per la gola.

Havia deixat que les llevadores se'n fessin càrrec, potser ni tan sols en Narcís viuria prou per ser testimoni del seu fracàs. Assegut a la sorra, amb la mirada atenta als lladres i fent-se el desentès amb els captaires que s'hi aproximaven, va fer una promesa. No podia distingir l'horitzó. La mar era una massa opaca que rugia amb veu ronca i infatigable, fent-se ressò de la seva consciència. En Jaume va tancar els ulls, els va prémer amb tota la força de què disposava. Aleshores, convocant el seu desig més profund, es va imaginar a bord d'un vaixell camí d'algun país llunyà. Anava ben vestit i carregat de mercaderies que li facilitarien un bon negoci. «Permet que visquin, Senyor, i jo treballaré tan dur com faci falta per fer-los homes de bé! Prometo, solemnement, que si aconseguixo el meu propòsit aniré a terres d'infidels a alliberar els cristians captius.»

Aquest darrer pensament el va consolar, tal vegada Déu l'escoltaria. Es va fregar les mans entumides pel vent gelat i es va posar de camí. Les seves passes havien recuperat fermesa i la fusta de

les soles marcava un ritme més decidit. El carrer Montcada era tan desert com els altres i li sabia greu despertar el criat dels Cervelló. Al cap d'unes quantes hores hi tornaria i faria partícip aquell home de la bona nova: el naixement d'en Narcís, el seu fill. Sí, ho faria així!

A casa seva el plor de l'Abelard esdevenia una trista monodia que s'apagava. Fins i tot la mare d'en Mateu, la qual rarament sortia a la finestra, es va interessar per la criatura.

La Margarida atiava el braser buscant el moment propici per posar paraules a allò que li rondava pel cap des de feia estona.

—Elvira... —va xiuxiuejar, finalment.

—Digue'm —va respondre sense mirar-la.

—Res, no és res. Una bestiesa, suposo.

—Margarida, no sé quin és el nostre pecat, però Déu ens ha enviat un càstig molt sever! Tal vegada mai no hauríem d'haver abandonat casa nostra, potser ens hem mostrat superbes als seus ulls...

—No et reconec, germana meva. Tu sempre has estat una dona valenta, eres tu qui m'infonia valor. Recordes? No et donis per vençuda! Encara no...

Un rastre humit va creuar el rostre de la dona del mercader, que seguia amb el cap cot i amb el seu fill a la falda. Després els seus ulls de color mel, ara enrogits i apagats, van mirar-la com qui busca una carícia amb urgència. De nou va tornar a guaitar el seu fill.

—Se'ns en va, Margarida. Se'ns en va! No entenc per què Déu Nostre Senyor li va retornar la vida per prendre-l'hi ara. Hauria estat millor que mai no s'hagués despertat!

—Potser no...

—Què vols dir? —va demanar, mentre una espurna d'esperança la posava en tensió.

—He pensat que en Narcís no pot mamar perquè no li queden forces, però, i si ho provessis amb l'Abelard? Un cop et pugés la llet tot seria més fàcil.

L'Elvira va serrar les dents i va clavar la mirada en aquell nadó del qual no es podia desprendre.

—T'has tornat boja? Et juro que...

—Espera! Deixa'm parlar.

La dona del mercader va abandonar per uns instants la seva ira i va escoltar el que la seva germana li volia dir.

—Si en Narcís no mama, se't retirarà la llet. Pensa-hi. No hi perdem res, si ho provem. Qui sap, potser aquest nen és un enviat del cel. És fort, lluita per viure. Si funcionés...

—Porta-me'l!

La Margarida va mussitar unes paraules, com qui resa una breu oració, i va posar-li el nen als braços. Per primer cop la dona del mercader va sentir la tebior de la criatura. Les seves mirades es van creuar un instant fugaç. Si hagués estat capaç de vèncer el sentiment que el petit li provocava, hauria dit que li somreia.

Davant els ulls incrèduls de les dues dones, l'Abelard va abandonar-se al seu pit, on reposava la maneta prima però ferma.

—Lloat sigui Déu! —va exclamar la Margarida, enlairant la mirada al sostre abans d'estrènyer l'escapulari contra el seu pit.

En arribar a casa, en Jaume va trobar els dos nadons dormint plàcidament. Primer es va esverar, atès que gairebé no es movien. Per un moment va pensar que potser...

—Dormen, Jaume. Dormen —es va apressar a dir-li l'Elvira.

Barcelona, tardor de 1321

Quan en Jaume mirava enrere li semblava impossible haver sobreviscut a aquell hivern. El record l'omplia de satisfacció. Veia créixer aquells vailets que ja tenien deu mesos i se sentia feliç, malgrat haver-se fet un tip de traginar mercaderies des de la platja als principals carrers de la ciutat. En tot cas, havia treballat dur. Comprava i venia sacs de cotó, sacs de sucre, de peix, fins i tot safrà. També intercanviava els productes més exòtics, com ara el gran ou d'estruç rebut per un servei que li havia permès comprar gra per alimentar la seva família.

En Jaume Miravall era respectat per tots i, malgrat que alguns es reien de la seva afecció per la lectura, l'admiraven en secret. Dedicava als llibres el poc temps que li quedava després dels seus negocis i ja havia visitat en diverses ocasions aquell jueu recomanat pel senyor dels Cervelló.

Fins ben entrada la tardor no va rebre l'encàrrec que esperava des del naixement de l'Abelard. En Dalmau Clarà, la persona a la qual havia encomanat la seva vida, el volia veure. Un dels criats del noble li havia fet saber amb total discreció quan es disposava a viure una altra jornada esgotadora. El cor li va fer un salt i va donar gràcies a Déu en silenci. Després d'excusar-se davant els seus homes, va enfilat en direcció al carrer Montcada. Quan encara no havia caminat uns quants metres es va adonar del seu aspecte. Afortunadament duia la camisa nova, però les mitges estaven sargides. Va córrer fins a la ferreria del seu amic Bernat.

—Deixa'm la jaqueta!

—Ei, ei! Què són aquestes presses?

En Jaume s'hi va acostar mirant cap a tots els costats per assegurar-se que ningú no l'escoltava. Després, a cau d'orella, li va dir:

—No facis cap gest que em pugui comprometre. En Dalmau Clarà m'ha fet cridar. Ja et vaig dir que era un home de paraula.

—Però, saps de què es tracta?

—Com vols que ho sàpiga? Sigui el que sigui vull causar-li bona impressió. Porto mesos esperant aquest moment. No ho entens?

—Sí, és clar, però...

—Bernat, no puc anar a casa a canviar-me. L'Elvira faria preguntes. Necessito la jaqueta. Ah! I unes mitges noves.

En Bernat vivia damunt del seu propi obrador al carrer Regomir, molt a prop de la platja. Es passava el dia picant ferro per forjar espases, reixes, ferradures, o reparant eines del camp. Els dos amics van pujar al pis a corre-cuita. El mercader tenia un aspecte ben diferent pocs minuts després.

—Tornaràs a explicar-m'ho, oi?

—De seguida que em sigui possible, amic.

Un cop a l'espatlla va acompanyar la complicitat que sempre s'havien tingut. De fet, era l'únic amic en qui de debò podia confiar, l'únic dipositari del seu valuós secret. Ell li havia comprat aquell petit sobrant de claus, el primer negoci que havia fet al port.

A partir d'aquell moment sempre hi va trobar un aliat. En Bernat li facilitava els contactes, el posava al corrent de les principals operacions que tenien lloc a la ciutat i, tanmateix, l'advertia sobre els personatges més foscos i perillosos. A poc a poc es va anar trenant entre ells una amistat sense fissures.

Abans d'endinsar-se en aquella casa del carrer Montcada propietat dels Clarà, va passar-se la mà pels cabells per pentinar-se el serrell negre que sovint li queia sobre els ulls. Després va fer el senyal de la creu sobre el pit i va respirar fondo davant d'aquell palau. Contemplava amb curiositat la façana, preguntant-se en quina d'aquelles estances hi hauria la cambra de la Blanca. Però

tret de la balustrada del tercer pis, la resta de les finestres de la casa eren idèntiques.

Un criat de pell fosca i tors musculat, ben vestit i de formes correctíssimes, l'esperava a la porta amb l'ordre d'acompanyar-lo fins a les estances interiors. En Jaume el va seguir amb l'esquena recta i el posat digne. Tots dos van pujar les escales que naixien al pati interior i feien possible l'accés al primer pis. Es van trobar quatre portes més al corredor, però les van passar de llarg. A la segona planta hi havia un passadís llarg i envoltat de tapissos. El va convidar a entrar en una de les cambres perquè hi esperés en Dalmau.

En Jaume Miravall no havia trepitjat mai unes rajoles com les que cobrien aquell terra, però el que més el va impressionar va ser l'estendard que presidia l'habitació. Es tractava d'un teixit rectangular de fons vermell, un lleó ocupava l'espai central i hi havia una àliga i un castell a cada costat. El mateix motiu apareixia pintat sobre els cinc cofres repartits per l'estança. D'amagatotis, va seguir passejant la mirada per la cambra, com un nen que té por de ser descobert. El gran finestral deixava entrar la llum del sol. Matisada per una tela transparent que mai no havia vist, queia amb cos, com si estigués tractada amb cera o resina.

Dels murs penjaven dues espases creuades. Sobre la taula descansaven una pila de llibres que no va gosar tocar. Un era especialment gruixut i va suposar que era de comptes per la semblança amb altres que havia vist als senyors amb els quals tractava. Al seu costat hi havia disposats dos tinters i una bacina de porcellana amb pols per eixugar la tinta.

Aquell indret li havia despertat tanta expectació que l'aparició d'en Dalmau Clarà li va passar desapercebuda.

—Déu vos guardi.

—Senyor —va ser l'únic mot que va encertar a respondre.

El pare de la Blanca el va invitar a seure mostrant-li un banc luxosament entapissat. Però ell va escollir una cadira de coure on reposava un coixí de seda vermella. Va deixar sobre la taula els documents que portava sota el braç i el va mirar als ulls.

—Sóc un home de paraula i tu m'has demostrat que també ho ets. Ha passat prou temps per tenir-ne la certesa. T'he fet vi-

gilar i em consta que et guanyes prou bé la vida. Tens enginy i treballes dur.

—No em puc queixar —va comentar, breument, el mercader.

—Si t’he de dir la veritat, no pensava que... El nen... —va afegeir després de fer una pausa com si busqués la paraula més adient per a l’ocasió—. En fi, no m’imaginava que el petit se’n sortís. Però segons m’han informat ja gairebé camina i té molt bon aspecte.

—Sí, senyor. L’Abelard és un nen sa i rialler. Si alguna vegada el vol veure...

En Dalmau Clarà no va respondre a aquella proposta. Però va fer un senyal d’estranyesa en escoltar el nom del seu nét per primera vegada. No li havia passat pel cap aquest detall; malgrat tot, es va guardar prou de fer cap pregunta. No en volia, de detalls. Prement fort els punys, va dir entre dents:

—Sempre que hi he pensat me n’he penedit.

—De què, senyor? —va gosar demanar-li en Jaume.

—Mai no hauria d’haver nascut! Ens hauríem estalviat molts maldecaps.

El noble es va aixecar i encara va dir unes paraules d’esquena a en Jaume, amb actitud de mirar per la finestra.

—No volia posar en perill la vida de la meva única filla. No seria la primera que mor en l’intent de perdre la criatura. Després de néixer l’hauria d’haver fet ofegar! L’errada va ser permetre-li que el tingués en braços.

En Dalmau Clarà va escurar-se la gola per evitar que se li trenqués la veu. Després d’una pausa, va tornar a la cadira.

—Bé, el mal ja està fet —va dir per concloure—. Malgrat que negaré davant de qui sigui que aquest nen és el meu nét, et vaig dir que miraria d’ajudar-te per tirar-lo endavant i així ho faré. La meva filla ha acceptat casar-se amb en Gonçal de Llòria, almirall de la flota del rei. Però voldria fer net, abans.

Ara era en Jaume Miravall el que sentia la boca especialment seca.

—Et seré franc. No et perdono l’enrenou que vas causar a aquesta casa, ni el trasbals que hem viscut des d’aleshores, però t’ajudaré. Això sí, serà una sola vegada.

—Senyor...

—No, deixa'm acabar! Et faré una comanda. Si la portes a terme amb èxit se t'obriran moltes portes. El prestigi que et proporcionarà l'operació serà suficient per crear-te un lloc entre els mercaders més destacats de la ciutat. És el que desitges, oi?

En Jaume Miravall va fer un senyal afirmatiu amb el cap. El record de la promesa a la platja li va il·luminar la mirada.

El noble li va acostar els documents. Per uns instants, la taula que els separava no semblava un obstacle insalvable. En Jaume va tenir la sensació que en el gest de Dalmau Clarà hi havia respecte, més del que s'utilitzava per fer caritat o pagar un vell deute. El mercader els va acollir a les seves mans i hi va fer una ullada.

—Saps llegir? —va demanar amb certa incomoditat el noble.

—Naturalment que sí —va respondre en Jaume, sense abaixar els ulls.

—Doncs molt millor. Sé que València ha patit una forta riuada. Segons les notícies que m'arriben, la situació és del tot caòtica. El riu s'ha emportat els ponts dels Catalans, dels Serrals i també el del Real. Els morts es compten per centenars. Com ja pots imaginar, la població està mancada de molts dels productes de primera necessitat. Aquí tens l'informe que he demanat. Hi trobaràs també els permisos necessaris, el contacte i diners per a les teves despeses. És clar que tens tota la llibertat per fer el que més et convingui, però si et mous amb rapidesa seràs el primer a proveir de llana i teixits l'hospital i les cases benestants de la ciutat —va concloure finalment.

—Li estic molt agraït —va dir el mercader.

—No hi ha res a agrair, ni res més a parlar. Quedem en pau. Tu i jo no ens coneixem, ni tindrem cap relació en el futur. Acceptes, doncs?

En Jaume Miravall va sentir com se li feia un nus a l'estómac. Aquella oportunitat era el que sempre havia desitjat i ara la tenia a l'abast, només li calia assentir i posar-se a la feina. Malgrat tot, alguna cosa dins seu l'aturava. Des del començament tenia clar que la relació amb la Blanca era impossible, però en somnis encara l'omplia de neguit el tacte de la seva pell immaculada.

—Algun problema? —va demanar en Dalmau Clarà a l'espera de resposta.

—No. Ho he entès perfectament.

—M'alegra que sigui així.

Sense creuar cap més paraula, en Dalmau Clarà va fer venir l'home que havia dut el mercader fins a aquella estança. Amb els papers a la mà, en Jaume va desfer el camí en la seva companyia. Una serventa li va sortir al pas abans d'abandonar la casa.

—M'ha dit la meva senyora que l'espera a la Font Nova.

En Jaume va mirar com la noia marxava de pressa en direcció contrària mentre sentia com el pols se li accelerava sense poder fer-hi res.

Un cop la porta es va tancar darrere seu, va protegir els pergamins sota la jaqueta i es va recolzar a la paret. Feia un dia agradable. En aquell carrer es construïen grans mansions i el sol tebi de tardor s'hi complaïa. Ell també va deixar que li acaronés el rostre, però després va marxar en direcció oposada a la Ribera.

El carrer de la Llana, que havia de recórrer de punta a punta, bullia d'activitat. Les dones preparaven el mercat de la llana filada que tenia lloc el dissabte al matí. A en Jaume i l'Elvira, en arribar a Barcelona, els agradava passejar-s'hi. A una banda de la plaça es posaven les filadores; a l'altra, les revenedores. D'aquesta manera es podia decidir si es comprava directament a la productora o bé a un intermediari.

No era el millor moment per als records. Va accelerar el pas fins a la placeta de Marcús per enfilear el carrer Corders. El Portal Nou era a tocar. En aquella zona s'elaboraven les cordes d'espart tan necessàries per als vaixells i l'olor era molt intensa. La va veure només aixecar la mirada.

Déu meu, que bonica era! Ja no sentia res, cap baf estrany l'enterbolia. Només el batec del seu cor a les temples i la mala traça que va imprimir a les darreres passes. La Blanca va somriure en veure'l ensopegar contra una pedra. Els seus divuit anys li conferien una barreja d'innocència i de luxúria que captivava sense remei. A cada gest, l'aroma que el seduïa, es desplegava com el més bell encanteri. Anava acompanyada d'una esclava que, obeint el gest de la seva senyora, va desaparèixer discretament.

—Has vingut! —va dir la Blanca quan en Jaume es trobava a dos pams.

El mercader només va obrir la boca per expulsar l'aire que li provocava una respiració agitada, més pel desig que pel trajecte caminat.

—Volia veure't. Necessitava veure't, abans que... —va prosseguir la noia.

Sense acabar la frase, la Blanca Clarà va fer un silenci. Només va gosar trencar-lo el brogit de l'aigua en xocar contra la superfície de la font. Després, com qui agafa empenta, va dir:

—Em caso.

—Això m'han dit —va respondre en Jaume, abaixant la mirada.

—T'estimo —va afegir la Blanca, mentre amb la mà li aixecava la barbata cercant de nou aquells ulls negres com el carbó.

En Jaume va sentir com un calfred li recorria l'espina. Amb veu trèmula, va articular dues úniques paraules.

—Blanca, no pot ser.

—Què és el que no pot ser, que t'estimi? Això és el que no pot ser? —va demanar alçant la veu.

—Si us plau...

En Jaume va mirar a banda i banda d'on es trobaven per si algú s'havia adonat del gest de la Blanca. La Font Nova era a tocar dels horts i no hi havia ningú a la vora. Totes les precaucions eren poques, però.

Per indicació del jove, van fer unes passes en direcció als camps llaurats. El taronja de les carbasses es mostrava insultant sobre el terra de color de xocolata. De nou, va ser ella qui va fer-se amb la paraula.

—Està bé, ja veig que no és un tema que t'interessi gaire. D'acord, és cosa meva. Però no t'escapoliràs de mi amb tanta facilitat, Jaume Miravall. Tenim un fill en comú, ho recordes?

—T'has tornat boja? Abaixa la veu o tindrem problemes.

—Tindrem problemes, dius? Ja en tenim, de problemes! Em caso, em sents? Em caso i t'estimo.

La Blanca es va posar a plorar i en Jaume va mirar d'abraçar-la.

—No, Jaume. Així no —murmurava mentre feia el gest d'apartar-se—. Et volia agrair que et fessis càrrec del nostre fill. M'agradaria veure'l.

—Té els teus ulls i la teva pell, Blanca. És ros com l'or i quan somriu... Quan somriu es fa de dia —va afegir el mercader, endolcint la veu.

—Quin nom li heu posat?

—Abelard.

—Abelard? Per què?

—Vaig recordar una història que de petit m'explicava la iaia. L'heroi del conte portava aquest nom; ella explicava que volia dir «fill fort».

—Fill fort! —va repetir la Blanca—. M'agrada! Fort i valent, el que nosaltres no hem estat.

—No ho diguis, això, Blanca! Què hi podíem fer? Jo no sóc ningú i a més...

—A més, ja estaves casat i la teva dona també esperava una criatura. Per això no vas voler fugir amb mi, oi?

—Fugir? On volies anar? De què hauríem viscut? El teu pare ens hauria trobat a sota de les pedres! No ho entens? Encara no ho entens? Això nostre és impossible!

La Blanca va tirar les espatlles enrere. Malgrat la seva figura delicada, res en la seva persona denotava fragilitat. Es va espolsar el vestit llarg de color albergínia i es va treure un mocador del cinturó que li cenyia el vestit. S'hi va eixugar una darrera llàgrima.

—Pobre Jaume!

Aquella mixtura agredolça el va acabar de trasbalsar. Abans que el mercader tingués temps de reaccionar, la noia li va deixar un càlid petó als llavis i, sense mirar enrere, va desaparèixer carrer avall.

El mercader no seria capaç de reproduir el trajecte que l'havia portat fins a aquell lloc. Mai no havia entrat a l'anomenada Taverna de les Vídues, al carrer Ample. Després d'un sonor vòmit, en Jaume Miravall jeia sobre una taula amarada de vi i de mosques. El cap li donava voltes, però en Mateu era al seu costat i va recordar vagament que l'havia trobat pel camí. Havia estat ell qui l'havia convidat a beure plegats. En Jaume hauria fet qualsevol cosa per oblidar la Blanca, la seva aroma de gessamí, la dolçor dels seus llavis...

Ara intentava posar-se dret sense gaire èxit. Va necessitar l'ajuda del forner i d'un desconegut per arribar a la porta d'aquell cau. Després, fent ziga-zagues, va mirar d'avançar en direcció a casa seva. Les campanes del convent de la Mercè cridant a l'àngelus el van aturar i l'obligaren a tapar-se les orelles: semblava que li retronessin al bell mig del cervell. Quan van emmudir, el mercader va concentrar-se a donar un pas rere l'altre. Aleshores se'n va adonar. La bossa que portava penjada al cinturó havia desaparegut! Per uns moments el món li va caure a sobre. On eren els pergamins que Dalmau Clarà li havia entregat feia unes quantes hores amb els permisos i contactes? I els diners?

—M'han robat, m'han robat! —cridava amb totes les forces de què disposava.

Com un boig, va tornar a la taverna on Mateu Rovira seguia bevent entre rialles. Va anar directe cap a ell i tots dos van rodar per terra.

—Dóna'm la meva bossa, malparit! —li repetia una vegada i una altra davant el desconcert dels presents.

L'abús del vi feia que de tres cops n'encertés un. Poc després esbufegava sense esma. En Mateu no parava de riure, fet que posava en Jaume més i més nerviós. Dos homenots els van dur fins al carrer i els van llençar un cabàs d'aigua a sobre. En Jaume Miravall, estabornit, però amb la força del seu enuig, va sacsejar el forner fins que amb una empenta el va fer caure rodó. Un fil de sang li queia per la comissura dels llavis. La gent es va arremolinar al seu voltant, convertits en el centre d'atenció.

—Deixeu-me passar! Deixeu-me passar! —cridava una veu per sobre les altres, en l'intent d'arribar fins al lloc dels fets.

—Bernat, amic meu!

En Jaume Miravall se li va tirar al coll, mentre repetia amb insistència:

—El mataré! El mataré!

—Demà el matem plegats si vols, però ara anem a casa.

—A casa? No vull anar a casa, aquest forner de pa sucat amb oli m'ha robat la bossa, Bernat! On la tens, digues on l'has amagada si no vols que et mati, lladre, més que lladre! —seguia cridant el mercader assenyalant l'home que amb prou feines es movia.

—Tranquil·litza't, Jaume! De quina bossa parles? —va demanar el ferrer.

—De quina bossa vols que parli, de la meva. La meva bossa, hi portava...

—Calla! Prou que ho sé el que hi portaves! No ho recordes? Vas passar per l'obrador a deixar-la, estaves trasbalsat. Et vaig dir que em reuniria amb tu a la taverna per celebrar-ho quan enllestís l'encàrrec que tenia entre mans.

A poc a poc, les paraules d'en Bernat van anar dibuixant situacions viscudes a la ment del mercader.

—Déu meu! Què he fet? Ho sento... —va dir mentre ajudava a incorporar-se el pobre Mateu.

Entre tots dos el van portar a casa d'en Bernat per guarir-li la ferida. Després d'acceptar les disculpes, se'n va anar pel seu propi peu. Encara no havia fet dues passes que, mirant-se en Jaume amb actitud entre provocativa i burlesca, va exclamar:

—No es pot dir que tinguis mal gust, mercader. Ets un tros de cabró!

Aleshores els va donar l'esquena mentre deixava anar una gran riallada.

El dos amics es van mirar sense entendre res.

—Què ha volgut dir, Bernat?

—Això mateix voldria saber jo! Què li has dit? No li hauràs explicat...

El mercader va empal·lidir al mateix temps que es deixava caure sobre la màrfega que ocupava l'estança. Es va agafar el cap amb les dues mans i es va encongir fins a ocupar el menor espai possible.

—No ho sé. No puc recordar res.

—Sigui el que sigui, ja no té remei. Potser quan li passi la borratxera ell tampoc serà capaç de recordar-ho. Renta't una mica i vés-te'n a casa. L'Elvira deu estar patint. S'ha fet molt tard i potser a hores d'ara ja ha corregut la veu. En Mateu i tu sou veïns, oi?

—Viu amb la seva mare a la casa del davant. Però, si no recorda res, tal com dius, a què treu cap el seu comentari?

En Bernat no va trobar cap resposta que tranquil·litzés el seu amic. Però va intentar treure-li importància.

—No t'amoïnis home, tot anirà bé! Pel que veig tenim molt a celebrar, eh? —va dir el ferrer tot picant-li l'ullet i fent brandar la bossa d'en Jaume.

Els dos homes es van acomiadar fins l'endemà a primera hora. Una llarga abraçada va precedir la partida del mercader.

En Jaume barrinava com ho explicaria tot plegat a l'Elvira. De la baralla potser ja en tenia notícies, però això no li preocupava gaire. De totes maneres, el seu estat el delatava. Com justificaria la comanda d'en Dalmau Clarà? Si la seva dona lligava caps, aviat arribaria a la Blanca. No volia menysprear-la, era llesta i se l'estimava. Però tampoc podia dir-li la veritat, ja havia patit prou i, en el fons, ell se'n sentia culpable.

Abans d'arribar a la porta de casa seva, la va veure a la finestra, qui sap quanta estona portava mirant a un costat i a l'altre d'aquell carrer.

—Estàs bé? —va demanar-li en tenir-lo davant.

Ell va assentir amb el cap i la rebuda dels nens va trencar el

gel. En Narcís gatejava, però no donava gaire guerra. Era tranquil i s'entretenia amb qualsevol cosa. L'Abelard, en canvi, ja volia caminar i s'enfilava pertot arreu. Assenyalava aquí i allà com demanant explicacions de tot un món desconegut. De vegades xerraven a la seva manera i era divertit veure'ls. La Margarida els cantava cançons i els explicava contes, tal com havia fet en altre temps amb les seves germanes petites. Hi tenia la mà trencada.

En Jaume no va tornar a la platja aquella tarda. Li feia mal tot el cos i tenia l'estómac trasbalsat. L'Elvira el va acompanyar en silenci mentre feia números, sense destorbar-lo amb cap mena de pregunta.

El mercader va fer l'amor amb la seva dona aquella nit. El seu cos era jove i tota ella s'hi entregava. No va poder, però, treure's del cap la Blanca, el seu bes gairebé furtiu, els seus ulls que canviaven de color segons la llum del dia.

—Passa alguna cosa que jo hagi de saber, Jaume? —va dir l'Elvira, mentre li resseguia el perfil de la cara.

—Res que t'hagi de preocupar, amor meu. M'han fet una comanda. He de partir cap a València. Tenim la sort de cara, Elvira. Ja ho veuràs, tot anirà bé. Ara, descansa.

Van dormir abraçats, però malgrat la poca distància que els separava, els seus pensaments no es van trobar en tota la nit.

La Blanca de Clarà va tornar al seu palau amb la dignitat d'una princesa i el cor esmicolat. Es va excusar dient que estava massa cansada amb els preparatius del seu enllaç i no va baixar a menjar amb la família. La seva esclava personal li va dur unes peces de fruita a la cambra. No les va tastar.

Hauria volgut esborrar de la seva memòria aquell mercader que només li portava maldecaps, però no se'n sortia. Mirava d'ocupar el temps amb banalitats que sempre la deixaven insatisfeta. Li havien receptat unes herbes per dormir, deien que anaven bé per als nervis. Què en sabien els metges, de la seva malaltia? Que potser hi havia un remei per esborrar l'empremta de la mirada del seu fill quan el tenia als braços? Aquest era el seu temor en reposar el cap sobre el coixí. Tancava els ulls i veia el ros-

tre del nen que ara anomenaven Abelard i que mai més podria bressolar.

«En tindrè un altre!», es deia quan l'enyor l'ennuegava, quan aquella olor de criatura li omplia els narius i la deixava desprotegida. Escrutava les faccions del seu futur espòs cada cop que el veia. Mirava de trobar-hi alguna semblança amb l'home que estimava, però aviat el miratge es trencava en mil bocins.

En Gonçal era massa estirat, tenia les mans petites, els llavis fins i els cabells repentins. La mar no era per a ell un camí de descoberta, sinó un espai a conquerir, una batalla a lliurar.

—És un bon partit, un almirall de la flota del rei, educat i de bona família —assegurava el seu pare. I poc després afegia—: Només que hi posis una mica de la teva part, acabaràs estimant-lo.

—Sí, tens raó.

La Blanca sabia que la seva unió era el que més convenia a la família, però no trobava la manera d'enganyar el seu cor, que seguia bategant per un mercader d'ulls negres i llavis molsuts.

València, tardor de 1321

En Jaume Miravall havia passat gairebé tota la travessia a la proa de la petita galera que el portava a València. Així tenia la sensació que avançaven i la por que havia sentit davant la primera aventura marítima s'havia anat esvaint. Una cosa era contemplar la mar des de terra i una altra, molt distinta, tenir la sensació que quedaves a la seva mercè, que formaves part del seu teixit. La impressió de petitesa el va sorprendre i, encomanant-se a Déu, va fer el cor fort.

El viatge, tret de la petita tempesta que els havia sorprès quan navegaven prop de Benicarló, havia estat plàcid. Tot havia sortit com s'esperava i el vaixell promès per Dalmau Clarà, només tres dies més tard de la comanda, ja era carregat a les Tasques. El que no esperava el mercader era que la galera portés el nom de *Blanca*. Semblava que, irremediablement, aquell nom estava lligat al seu destí.

El darrer encontre amb la Blanca de Clarà només havia afegit confusió al seu estat d'ànim. Les poques oportunitats de trobar-se després del naixement de l'Abelard, els petits negocis que anava fent a Barcelona i la seva obsessió per adquirir una formació adequada al seu ofici, l'absorbien per complet.

Ara, a la vista de la ciutat, no es volia plantejar els motius del seu benefactor. La realitat és que per fi havia aconseguit que el pare de la Blanca complís la seva promesa i, en el fons, l'admirava. Havia estat capaç de ser realista, en Dalmau Clarà, posant el

futur del seu nét per davant de l'ofensa que suposava per a ell la relació de la seva filla amb un mercader pobre, amb un de tants intrusos que pul·lulaven per la ciutat a la recerca d'oportunitats.

Per tot això, en Jaume havia de tenir molt clars els seus objectius: completar el viatge amb èxit, complir els encàrrecs i tornar al més aviat possible al costat de l'Elvira i els seus fills. Tot i ser conscient que en el futur, un futur que desitjava proper, hauria de fer viatges cada cop més llunyans per reeixir en les seves empreses, en Jaume enyorava ser a casa. Darrerament, gaudia tenint cura dels fills, dormint al costat de la seva dona, trobant-se cada dia les mateixes persones en el seu recorregut.

A més, tal com li havia deixat clar en Dalmau, no tindria cap altra oportunitat millor, si més no per part d'ell. En Jaume es va projectar més enllà de la nau per observar més bé el perfil d'aquella ciutat que l'esperava després d'un gran desastre. Les seves majestoses muralles van ser la primera visió des de la llunyania. El seu benefactor l'havia informat bé sobre la penosa situació que s'hi trobaria. Una riuada havia destruït una part significativa dels accessos a València; els ponts que no havien estat arrossegats per les aigües ja no es podien considerar segurs i, pel que semblava, no deixaven de trobar nous morts a les vores del riu.

Després es va girar cap a en Bernat. El ferrer es recolzava a la barana mirant en la mateixa direcció que ell. Va observar les seves mans: eren fortes i destres pels dies passats a la ferreria, unes mans que havien sorprès en Jaume des del primer moment, potser perquè a la seva fortalesa afegien una delicadesa extrema.

—Creus que és de bon cristià la missió que ens porta a València, Jaume? —va dir en Bernat mentre assenyalava terra ferma.

—Per què ho dius? Ben cert que aquesta és una expedició comercial, però al mateix temps farem molt de bé. Els Rabassa, amics d'en Dalmau Clarà, van demanar que es portés a terme amb urgència.

—Entenc la teva actitud, Jaume. Tu ets un mercader, però d'alguna manera el que s'ha plantejat aquí és comerciar amb el dolor.

En Jaume no va respondre. Estava acostumat a aquella mena de reflexions del seu amic, i potser per això li agradava la seva

companyia, com si fos capaç de distingir els límits als quals pot arribar l'èsser humà. Li va dir que tot es faria segons les regles de Déu i després es va concentrar en la ciutat que els esperava.

Vista des del vaixell, València no podia tenir més bon aspecte. Va distingir algunes torres que mostraven les agulles a dins de les muralles; tenia ganes d'arribar i recórrer els carrers i les places, de conèixer els descendents d'aquella gent que el rei Jaume I hi havia portat per convertir-la en un nou territori de la Corona d'Aragó.

Quan es va fixar en el tros de terra més proper a la mar que tenia al seu abast, les seves sensacions van anar canviant. La gale-*ra Blanca* es trobava molt a prop de la platja i el capità va donar ordre d'avarar una barca per veure si el contacte d'en Dalmau els esperava. Només parar atenció a les cases que hi havia als marges del delta del Túria, va advertir que algunes estaven enderrocades i el motiu de la destrucció era aquella llengua d'aigua bruta que s'obria a la mar, una extensió enorme que li va recordar un altre riu que els havia sorprès a meitat de viatge, l'Ebre.

A poc a poc en Jaume va anar descobrint diversos signes de la tragèdia que havia assolat València. La part de la platja més propera al riu era plena de deixalles dipositades en baixar el nivell de les aigües. Desproveïts del seu entorn natural, els objectes configuraven un paisatge grotesc.

En Jaume va veure una túnica menuda flotant sobre les aigües i se li va gelar la sang. A tocar, entre fustes, els ulls oberts d'un gos mort anticipaven el drama. Un mariner de la *Blanca* va aventurar que alguns dels embalums que suraven eren cadàvers arrossegats per les aigües. El capità el va fer callar amb extrema violència abans de recordar-li que la seva missió era complir els encàrrecs d'en Dalmau Clarà, no pas fer conjectures sobre els cossos que suraven. Després va mirar el mercader, com si fos la primera vegada que s'adonés del paper principal que tenia en aquell viatge.

En Jaume i en Bernat van anar a terra ferma en la primera barca. Una multitud de nens i grans, bruts i possiblement famèlics, els esperava a la platja. Els mariners no les tenien totes, malgrat que anaven ben armats i el capità havia extremat la seva per-

suasió per convence'ls que no es farien enrere passés el que passés. A contracor, van fer uns últims cops de rem per atracar a la sorra.

No els va costar entendre que l'aspecte dels homes i les dones que sortien a rebre'ls tenia a veure amb les penúries que havien viscut durant la darrera setmana. El mercader va pensar que no seria fàcil distingir entre aquella gentada l'enviat dels Rabassa.

—Feia dies que no vèiem un vaixell! D'on veniu? —va preguntar un home al qual la roba li penjava a trossos.

—Som de Barcelona —va respondre en Jaume quan es va adonar que el capità no pensava parlar amb aquella gent, que només tenia ulls per mirar més enllà del tumult per si descobria el contacte promès—: Hem vingut per ajudar els valencians a superar aquest dur tràngol.

—Porteu menjar, doncs? —va saltar de sobte una dona esdentegada que podria volar per sobre de tothom amb un senzill bufit.

—No. Portem, sobretot, roba per a l'hospital i la nostra bona voluntat per ajudar en el que sigui necessari...

Mentre en Bernat s'esforçava per atendre'ls, encara que no pogués satisfer les seves necessitats, en Jaume es va dir que, sobretot, tenien gana. Per un instant va imaginar que tornava al vaixell i que compartia alguns aliments amb ells, però el rostre adust del capità, allunyant amb l'ajuda dels seus homes armats la multitud, el va convèncer que es tractava d'un pensament impossible. De cop, en recordar la llunyania de la ciutat albirada des de la galera, va tenir una curiositat.

—Això també és València? —va preguntar al primer home que se'ls havia adreçat.

—No, senyor —li van respondre, però ja sense gaire interès—: Sou a Vilanova de la Mar.

—De debò es diu Vilanova de la Mar? Una part de Barcelona també porta aquest nom. I també és la més propera a la platja.

—Més aviat podríem dir que som a Vilanova de la Mort —el va tallar de cop en Bernat—: Aquesta gent necessita ajuda...

Els crits del capità van estalviar a en Jaume una resposta. Assenyalava una filera de muls que arribaven a peu de platja i

s'aturaven tot just al darrere de la multitud. Alguns mariners van obrir pas fins als nouvinguts mentre d'altres tornaven amb la barca per avisar que era el moment de descarregar les mercaderies del vaixell.

Dues hores després van emprendre la marxa cap a la ciutat de València. El capità anava al davant assegut al pescant de l'únic carro de la comitiva. En Rabassa l'havia enviat especialment per a en Jaume, però aquest no va voler deixar sol el seu amic i van fer el camí a peu.

Sempre vorejant el riu Túria, el grup va anar avançant a pas lent. Els homes d'en Rabassa explicaven que havien retirat força obstacles per poder arribar a Vilanova de la Mar. Ara, el camí, malgrat tot el que es veia als marges, estava expedit. En Jaume i en Bernat sortejaven com podien la gent que els sortia al pas i, quan se'ls permetia, miraven astorats cap a l'enorme riu que quedava a la seva esquerra.

Molt aviat es van trobar un barri de cases baixes a l'altra banda del riu. Devien estar fetes amb fang i canyes i la crescuda n'havia arrossegat moltes. Per les restes de fusta que sobresortien de l'aigua, en Jaume va entendre que en aquell punt hi havia un pont abans de la riuada. La gent els cridava des de l'altra riba, però quedava tan lluny que era impossible entendre'ls.

La caravana va continuar una estona pel marge dret mentre en Bernat anava comentant astorat el que hi trobaven, cada cop més dolgut per no poder ajudar els homes i les dones desesperats que anaven sortint al pas.

—Potser si parlessis amb el capità... Qui se n'adonarà si manquen algunes mantes? Portem el carro fins a dalt i dues dotzenes de muls ben carregats!

—Bernat, això no és possible, treu-t'ho del cap! Si féssim el que dius podríem provocar una veritable allau de gent i, fins i tot, perdre la càrrega.

—Ells ho han perdut tot... —va grunyar el ferrer apartant la mirada d'uns cossos coberts per eixams de mosques—: Si més no, podríem ajudar a enterrar els morts.

En Bernat ho havia dit sense gaire esperança i el mercader no va respondre. Se sentia cada cop més insegur. No esperava tro-

bar-se aquell panorama de desolació, ni que els mariners haguessin de ser expeditius amb alguns supervivents per tal de donar pas a la comitiva. També el va sorprendre que la muralla vista des del vaixell no es corresponia ni de bon tros amb els límits de la ciutat. Molts barris quedaven fora dels murs i, pel que semblava, havien estat els més perjudicats.

Part del següent pont que es van trobar també havia desaparegut. Tot l'arc central estava enfonsat i una construcció apressada, amb troncs i cordes, enllaçava els dos extrems temporalment. D'altra banda, la força de les aigües del riu donava una sensació d'inseguretat que no va ser aliena a la mirada atenta d'en Bernat.

—Jo no hi passaria, per aquest coll d'ampolla suspès sobre l'infern —va dir el ferrer, consternat.

—Doncs no et quedarà cap altra possibilitat, amic meu. El carro ja hi ha fet cap i els muls arriben al darrere —va respondre en Jaume, no menys preocupat pel curs dels esdeveniments.

Com que en Bernat no va dir res, el mercader es va concentrar en el grup de gent que s'havia reunit al marge dret i intentava passar a l'altra banda amb una barca feta amb els mateixos materials que el pont. Era més aviat petita i els remers no podien mantenir-la en línia recta. Molt possiblement acabarien en algun punt del marge esquerre ben llunyà del que s'havien proposat, però la seva vida no semblava en perill.

Ja estaven a punt d'encarar el pont quan van veure algunes persones que sortien d'un edifici situat molt a prop del camí. La ciutat, en aquell punt, no sols havia crescut fora de les muralles, també hi havia passat el riu. Algú va dir que aquell era el barri dels musulmans, però els homes i les dones que sortien de l'edifici de pedra coronat per una campana no ho semblaven.

De sobte, una dona es va plantar davant dels dos amics. Només si la miraves amb atenció podies endevinar la seva joventut. Estava molt prima i portava un nen menut als braços embolicat amb parracs.

—Teniu alguna cosa per menjar? El meu fill fa dos dies que no es fica res a la boca —els va interpel·lar amb un fil de veu.

—No em queda res —va dir amb dolor en Bernat—, ja fa estona que he repartit tot el que duia.

—A mi tampoc —va respondre en Jaume quan es va sentir interrogat per la mirada del seu amic.

—Doncs haurem de fer alguna cosa. No la podem deixar així.

—Bernat, sé el que sents, jo ajudaria tothom si estigués a les meves mans, però no és així.

—T'equivoques, Jaume. Sí que es pot fer alguna cosa. Tornaré al vaixell i demanaré menjar per a aquesta gent.

—No te'l donaran, Bernat.

—Sí que ho faran, perquè tu parlaràs ara mateix amb el capità i li diràs el que penso fer. Si és necessari, li pagues el menjar amb els diners que em vas prometre per acompanyar-te.

—Gràcies, senyor, gràcies en nom dels acollits al convent de la Trinitat! —va dir la dona al temps que s'agenollava i alguns altres la imitaven, com si els dos amics fossin la mateixa estampa de Jesús.

—Però Bernat...! —va intentar en Jaume sense convicció.

—Fes-ho!

El mercader es va avançar pensant que el seu amic tenia raó, però sense saber com plantejaria la qüestió al capità del vaixell. Per sort, el carro havia ficat la roda en una de les escletxes que presentava el pont i els mariners s'esforçaven per desencallar-lo. En Jaume va pensar aleshores que aquell home només era el capità del vaixell que portava l'expedició, però ell havia rebut plens poders d'en Dalmau Clarà.

—Potser és el moment de posar cadascú al seu lloc —va dir en veu baixa mentre deixava caure la mà sobre l'esquena del capità.

La negociació no va resultar fàcil. L'home de mar no entenia per què s'havien de buscar problemes. La seva missió era fer el negoci i tornar al més aviat possible a Barcelona. Però en Jaume va treure tota l'autoritat que feia servir amb els seus captaires i el mariner no va tenir més remei que acceptar-ho.

—Sereu vos qui ho expliqui al senyor de Clarà —va concloure mentre en Jaume endevinava el menyspreu que en el fons amagaven aquelles paraules.

El mercader va tornar fins al convent, ansiós per comunicar a

en Bernat que havia tingut èxit en l'empresa. El seu amic atenia els homes i les dones del convent amb una bondat i una paciència infinites.

—Podries agafar unes quantes mantes dels carros, Jaume. Mira com ha d'embolicar el seu fill aquesta dona. —Era la primera que els havia sortit al pas i va veure que, malgrat el seu estat, els ulls li espurnejaven d'alegria.

—Ja miraré què hi puc fer —va respondre el mercader—, però com portaràs els embalums fins aquí?

—Nosaltres tenim un ase —va dir de sobte una dona que lluïa una gran creu sobre el pit—: Sóc la priora d'aquest convent.

—Està bé. Però recorda que tornarem a passar per aquí demà, com a molt tard. Si no hi ets, no sé si el vaixell podrà esperar-te gaire temps.

—Hi seré, Jaume, i... —va buscar els seus ulls abans de dir—: Gràcies!

El mercader va caminar de nou fins al pont. El carro ja havia salvat tots els obstacles i els muls el seguien malgrat les dificultats. La gent s'acostava encuriosida a les mercaderies, però sobretot tenia gana i els mariners havien d'extremar la seva vigilància. En Jaume va pensar que tenia per davant una missió difícil, però quan en Dalmau Clarà li havia confiat aquell negoci s'havia promès que no fallaria. Ara tot just recordava les paraules finals del seu benefactor:

—Són unes bones peces, aquests Rabassa. Vés amb molta cura.